इत्यादिकानि रूपाणि सर्वाण्यपि भौवादिकक्कणतिवत् (157) ज्ञेयानि । उद्वणः, उल्वणः, [1]वाणः, [2]बाणः, वाणी[3], [4]वाणिः, अन्तर्वाणिः वाणिनी[5], इत्यादीनि रूपाणि अस्य धातोः विशेषेण भवन्तीति ज्ञेयम् ।

(1547) "वद व्यक्तायां वाचि" (I-भ्वादिः-1009. सक. सेट्. पर.)

यजादिः ।

'व्यक्तवाचि वदेद्वा णौ वादयेद् वदते वदेत् ।' (श्लो. 109) इति देवः ।

वादकः-दिका, वादकः-परिवादकः-दिका, विवदिषकः-षिका, वावदकः-दिका ;

वदिता-त्री, वादयिता-त्री, विवदिषिता-त्री, वावदिता-त्री ;

वदन्-न्ती,[A] [B]वादयन्-न्ती, विवदिषन्-न्ती ; —

वदिष्यन्-न्ती-ती, वादयिष्यन्-न्ती-ती, विवदिषिष्यन्-न्ती-ती ; —

---

1. 'हलश्च' (3-3-121) इति संज्ञायां घञ्प्रत्यये रूपमेवम् ।

2. 'बणत्यस्मिन् ज्या इति-बाणः' इति क्षीरतरङ्गिण्यामुपात्तत्वात् केचित् अस्य 'वण' इत्यस्य 'बण' इति अभिप्रयन्ति इति ज्ञायते ।

3. 'इञ् वपादिभ्यः' (वा. 3-3-108) इति इञन्तात् 'सर्वतोऽक्तिन्नर्थादित्येके' (ग. सू. 4-1-45) इति ङीन् भवति इति मा. धा. वृत्तिः । वस्तुतस्तु 'कृदिकारादक्तिनः' (गणसूत्रम् 4-1-45) इति ङीष्प्रत्ययेऽपि रूपमेवम् । '—गीर्वाक् वाणी सरस्वती' इत्यमरः ।

4. 'इण् अजादिभ्यः' (वा. 3-3-108) इति भावे इण्प्रत्यये वाणिः इति । वाणिः=वाक् इत्यमरः । 'वाणिः स्याद् दूतिभारत्योर्वाणिः मूल्ये बलाहके' इति विश्वः । 'बलीवर्दपङ्क्तिरिव समाधुर्या वाणी मनोहरति' इति दमयन्ती-श्लेषाद्दीर्घान्तोऽपि वाणीशब्दः ।

5. अवश्यं वणतीति व्युत्पत्त्यां 'आवश्यकाधमर्ण्ययोर्णिनिः' (3-3-170) इति आवश्यकार्थे णिनिप्रत्यये तदन्तात् ङीपि रूपमेवम् । वाणिनी=विदग्धस्त्री ।

A. 'मृषोद्यं प्रवदन्तीं तां सत्यवद्यो रघूत्तमः ।' भ. का. 5 60.

B. '.....शैलस्य दर्दुरपुटानिव वादयन्तः ।' शि. व. 5. 9.